

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ – ΤΡΑΠΕΖΑ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΚΕΦ. 2 – ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α1

- Να χαρακτηρίσετε τις ακόλουθες προτάσεις ως προς την ορθότητά τους, γράφοντας τη λέξη «ΣΩΣΤΟ» ή «ΛΑΘΟΣ» δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:
1. Η μετάφραση από μια γλώσσα στην άλλη είναι δυνατή, επειδή όλοι οι άνθρωποι μεταχειριζόμαστε τις ίδιες λέξεις.
  2. Η μετάφραση από τη μια γλώσσα στην άλλη είναι δυνατή, επειδή δεχόμαστε ότι όλοι οι άνθρωποι μεταχειριζόμαστε περίπου τις ίδιες έννοιες και διαφοροποιούμε μόνο ως προς τις λέξεις.
  3. Ο Πλάτων υποστήριξε ότι οι Ιδέες είναι πράγματα υπαρκτά, ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο, αιώνια και αμετάβλητα. Η θεωρία του αυτή ονομάζεται δυϊσμός.
  4. Ο Πλάτων υποστήριξε ότι οι Ιδέες είναι πράγματα υπαρκτά, ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο, αιώνια και αμετάβλητα. Η θεωρία του αυτή ονομάζεται μονισμός.
  5. Για τον Πλάτωνα, οι Ιδέες είναι πράγματα υπαρκτά, ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο, αιώνια και αμετάβλητα, που μπορούμε να γνωρίσουμε μόνο με τον νου και όχι με τις αισθήσεις.
  6. Για τον Πλάτωνα οι καθολικές έννοιες, τα «καθόλου», δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά αντικείμενα, αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω νοητικής αφαίρεσης.
  7. Η πλατωνική διδασκαλία για την ύπαρξη του κόσμου των Ιδεών ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο μπορεί να ονομαστεί μονισμός.
  8. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη σχηματίζουμε στον νου μας τις καθολικές έννοιες μέσω νοητικής αφαίρεσης.
  9. Κατά τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες προκύπτουν από τα φυσικά αντικείμενα μέσω νοητικής αφαίρεσης.
  10. Για τον Αριστοτέλη, οι καθολικές έννοιες είναι πράγματα ξεχωριστά, ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο.
  11. Για τον Αριστοτέλη οι Ιδέες είναι πράγματα υπαρκτά, ανεξάρτητα από τον αισθητό κόσμο, αιώνια και αμετάβλητα, που μπορούμε να γνωρίσουμε μόνο με τον νου και όχι με τις αισθήσεις.
  12. Για τον Αριστοτέλη οι καθολικές έννοιες δεν είναι πράγματα ξεχωριστά από τα φυσικά αντικείμενα, αλλά προκύπτουν από αυτά μέσω νοητικής αφαίρεσης.
  13. Για τον Αριστοτέλη η καθολική έννοια της λευκότητας προκύπτει μέσω νοητικής αφαίρεσης.
  14. Οι νομιναλιστές φιλόσοφοι θεωρούν ότι οι καθολικές έννοιες δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν κατά κανέναν τρόπο.
  15. Ο Βίτγκενσταϊν υποστηρίζει τη θέση ότι «η πράξη είναι που δίνει στις λέξεις το νόημά τους».
  16. Ο Βίτγκενσταϊν προτείνει να επικεντρωθούμε στη μελέτη του νοήματος των λέξεων και των φράσεων που χρησιμοποιούμε.
  17. Ο Βίτγκενσταϊν προτείνει να σταματήσουμε να διατυπώνουμε θεωρίες για το νόημα των λέξεων και να επικεντρωθούμε μόνο στη χρήση τους στη γλώσσα.
  18. Ο Χέγκελ προτείνει να σταματήσουμε να διατυπώνουμε θεωρίες για το νόημα των λέξεων και να επικεντρωθούμε μόνο στη χρήση τους στη γλώσσα.
  19. Η επιτελεστική λειτουργία της γλώσσας δίνει έμφαση στις λεκτικές πράξεις, στο γεγονός δηλαδή ότι με τη γλώσσα κάνουμε διάφορα πράγματα, όπως όταν υποσχόμαστε κάτι ή παρακαλούμε για κάτι.
  20. Ο Βίτγκενσταϊν με τη ρήση «τα όρια της γλώσσας μου σημαίνουν τα όρια του κόσμου μου» υποστηρίζει ότι η γλώσσα θέτει στον άνθρωπο ανυπέρβλητα όρια στην κατανόηση του κόσμου.

21. Αν δεχτούμε ότι το νόημα μιας λέξης βρίσκεται στη χρήση της, τότε η μετάφραση από γλώσσα σε γλώσσα χαρακτηρίζεται από μεγάλο βαθμό απροσδιοριστίας.
22. Όπως και πολλά άλλα φιλοσοφικά ερωτήματα, έτσι και το ερώτημα για το νόημα των λέξεων έχει απαντηθεί εδώ και πολλούς αιώνες ικανοποιητικά από τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη.
23. Το ερώτημα για το νόημα των λέξεων έχει απαντηθεί επαρκώς στον αιώνα που πέρασε από τη φιλοσοφία της γλώσσας.
24. Όπως και πολλά άλλα φιλοσοφικά ερωτήματα, έτσι και το ερώτημα για το νόημα των λέξεων θεωρείται ότι έχει απαντηθεί επαρκώς από τη σύγχρονη φιλοσοφία της γλώσσας και κάθε παραπέρα διερεύνηση περιττεύει.
25. Ο Αριστοτέλης επεδίωξε και κατάφερε να θεμελιώσει τη λογική ως ένα αξιωματικό σύστημα όπως η γεωμετρία.
26. Η τυπική λογική μπορεί να θεωρηθεί επίτευγμα του Αριστοτέλη.
27. Η τυπική λογική μπορεί να θεωρηθεί ως το σπουδαιότερο επίτευγμα του Πλάτωνα.
28. Η αριστοτελική λογική ασχολείται με όλων των ειδών τις προτάσεις και όχι μόνο με αυτές που δηλώνουν γνώμες ή πεποιθήσεις, τις αποφαντικές ή δηλωτικές.
29. Η αριστοτελική λογική ασχολείται μόνο με προτάσεις που δηλώνουν γνώμες ή πεποιθήσεις και οι οποίες είναι δυνατόν να χαρακτηριστούν ως αληθείς ή ψευδείς.
30. Η αριστοτελική λογική ασχολείται κατά κύριο λόγο με τη μελέτη μιας συγκεκριμένης μορφής επιχειρημάτων, των συλλογισμών.
31. Βάθος μιας έννοιας καλούμε το σύνολο των ομοειδών αντικειμένων που υπάγονται σε αυτή την έννοια.
32. Πλάτος μιας έννοιας καλούμε το σύνολο των ομοειδών αντικειμένων που υπάγονται σε μια έννοια.
33. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα που διαφοροποιεί τη στενότερη έννοια από την ευρύτερη καλείται ειδοποιός διαφορά.
34. Γένος μιας έννοιας καλούμε το σύνολο των ομοειδών αντικειμένων που υπάγονται σε αυτή την έννοια.
35. Η ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει στο πλάτος της μία ή περισσότερες στενότερες έννοιες καλείται γένος.
36. Το αμέσως ευρύτερο γένος μιας έννοιας το λέμε προσεχές γένος, ενώ το αμέσως στενότερο είδος προσεχές είδος.
37. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα που διαφοροποιεί τη στενότερη έννοια από την ευρύτερη καλείται ειδοποιός διαφορά.
38. Ο ακριβέστερος και συντομότερος τρόπος για να ορίσουμε μια έννοια είναι με το προσεχές γένος και την ειδοποιό διαφορά.
39. Υπάλληλες λέγονται δύο έννοιες όταν η μία είναι γένος της άλλης (όπως π.χ. οι έννοιες «χριστιανός» και «ορθόδοξος»).
40. Αντιφατικές είναι δύο έννοιες, όταν η μία είναι άρνηση της άλλης, χωρίς να υπάρχει τίποτε ενδιάμεσο ανάμεσά τους, όπως λόγου χάριν οι έννοιες «αλήθεια» και «ψεύδος».
41. Οι έννοιες «άσπρο-μαύρο» θεωρούνται από τη λογική ως αντιφατικές, επειδή μεταξύ τους υπάρχουν άλλες ενδιάμεσες έννοιες.
42. Οι έννοιες «άσπρο-μαύρο» θεωρούνται από τη λογική ως αντίθετες, επειδή βρίσκονται στα άκρα μιας κλίμακας εννοιών έχοντας δηλαδή ανάμεσά τους άλλες ενδιάμεσες έννοιες όπως το γκριζο, το πράσινο και γενικά όλη την χρωματική κλίμακα.

- Να επιλέξετε και να γράψετε την ορθή απάντηση για καθεμιά από τις ακόλουθες ερωτήσεις:
1. Παράλληλες λέγονται οι έννοιες:
    - α. που η μία είναι γένος της άλλης. β. έχουν το ίδιο πλάτος. γ. συμπίπτουν εν μέρει στο πλάτος τους. δ. έχουν τελείως διαφορετικό πλάτος.
  2. Επάλληλες λέγονται οι έννοιες:
    - α. που η μία είναι γένος της άλλης. β. έχουν το ίδιο πλάτος. γ. συμπίπτουν εν μέρει στο πλάτος τους. δ. έχουν τελείως διαφορετικό πλάτος.
  3. Νομιναλισμός ή ονοματοκρατία είναι η θεωρία σύμφωνα με την οποία:
    - α. οι καθολικές έννοιες δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν με κανένα τρόπο. β. οι καθολικές έννοιες υπάρχουν μόνο στον κόσμο των ιδεών. γ. οι καθολικές έννοιες προκύπτουν μέσα από νοητική αφαίρεση. δ. οι καθολικές έννοιες υπάρχουν ως χωριστές ιδιότητες
  4. Στον συλλογισμό «τα ψάρια δεν είναι θηλαστικά, τα δελφίνια είναι θηλαστικά, άρα τα δελφίνια δεν είναι ψάρια» ο «μέσος όρος» / ο «ελάσσων όρος» / ο «μείζων όρος» είναι:
    - α. τα ψάρια β. τα δελφίνια γ. τα θηλαστικά
  5. Στον συλλογισμό «οι γύπες είναι πουλιά, οι γύπες είναι σαρκοβόρα, άρα μερικά σαρκοβόρα είναι πουλιά» ο «μέσος όρος» / ο «ελάσσων όρος» / ο «μείζων όρος» είναι:
    - α. τα πουλιά β. οι γύπες γ. τα σαρκοβόρα
  6. Στον συλλογισμό του «όλοι οι άνθρωποι είναι θνητοί, ο Σωκράτης είναι άνθρωπος, άρα ο Σωκράτης είναι θνητός» ο «μέσος όρος» / ο «ελάσσων όρος» / ο «μείζων όρος» είναι:
    - α. η έννοια άνθρωπος β. ο Σωκράτης γ. η ιδιότητα του θνητού
  7. Αντιφατικές είναι δύο έννοιες όταν:
    - α. βρίσκονται στα άκρα μιας κλίμακας εννοιών β. ανάμεσά τους υπάρχουν άλλες ενδιάμεσες έννοιες γ. η μία είναι άρνηση της άλλης, χωρίς να υπάρχει τίποτε ενδιάμεσο ανάμεσά τους δ. έχουν ίδιο πλάτος και βάθος
  8. Επάλληλες λέγονται οι έννοιες που:
    - α. η μία είναι γένος της άλλης β. έχουν το ίδιο πλάτος γ. συμπίπτουν εν μέρει στο πλάτος τους δ. έχουν τελείως διαφορετικό πλάτος
  9. Βάθος μιας έννοιας ονομάζουμε:
    - α. το σύνολο των ομοειδών αντικειμένων που υπάγονται σε αυτή την έννοια β. το σύνολο των κοινών χαρακτηριστικών όλων των αντικειμένων που υπάγονται σε αυτή γ. το σύνολο των κοινών χαρακτηριστικών μερικών από τα αντικείμενα που υπάγονται σε αυτή δ. το βαθύτερο νόημα της έννοιας
- Να αποδώσετε το φιλοσοφικό περιεχόμενο των όρων:

ιδέες (Πλάτων), νομιναλισμός (ονοματοκρατία), καθολικές έννοιες, βάθος έννοιας (και με χρήση παραδείγματος), μονισμός, ειδιοποιός διαφορά, πλάτος έννοιας (και με χρήση παραδείγματος), επιτελεστική λειτουργία της γλώσσας, επιχείρημα (ονοματοκρατία)

ΘΕΜΑ Α2

1. Με ποια επιχειρήματα θα μπορούσε κάποιος να ανασκευάσει τη δυϊστική θεωρία του Πλάτωνα;
2. Να αναδιατυπώσετε με συντομία την πλατωνική θεωρία των Ιδεών και τις ενστάσεις του Αριστοτέλη σε αυτή τη θεωρία.
3. Ποιες είναι οι αριστοτελικές ενστάσεις στην πλατωνική θεωρία των Ιδεών; Να τις αναπτύξετε.
4. Πώς, σύμφωνα με τους εμπειριστές φιλοσόφους, φτάνουμε στις καθολικές έννοιες; Να χρησιμοποιήσετε ένα παράδειγμα.
5. Ποιες είναι οι ομοιότητες μεταξύ της θεωρίας του Αριστοτέλη και της θεωρίας των εμπειριστών για τις καθολικές έννοιες;
6. Με ποια επιχειρήματα οι νομιναλιστές φιλόσοφοι απορρίπτουν την ύπαρξη των καθολικών εννοιών και πώς τα κρίνετε;
7. Πώς μπορούμε να συλλάβουμε την έννοια «γενναιότητα»: α) σύμφωνα με τον Πλάτωνα και β) σύμφωνα με τους εμπειριστές φιλοσόφους;
8. «Είναι η πράξη που δίνει στις λέξεις το νόημά τους», γράφει ο Βίτγκενσταϊν. Να εξηγήσετε με συντομία τη θεωρία του, όπως αποτυπώνεται σε αυτή τη φράση.
9. Ποια είναι τα τρία (3) χαρακτηριστικά των συλλογισμών; Να δημιουργήσετε έναν δικό σας συλλογισμό του σχήματος:
M-K
M-Y
Y-K
10. «Το παλιό ρόδο υπάρχει μόνο ως όνομα, κρατάμε γυμνά ονόματα», γράφει ο Έκο στο μυθιστόρημά του *Το όνομα του ρόδου*. Να κατατάξετε την άποψή του σε μία από τις θεωρίες για το νόημα, παρουσιάζοντας συγχρόνως τις βασικές της θέσεις.